

اثر فاکتورهای رشد پلاکتی مشتق از ژل پلاکتی تهیه شده از پلاکت‌های تاریخ گذشته بر رده‌های مختلف سلولی

یحیی یحیوی^۱، حسین تیموری نقده^۲، مریم امانی^۱، راحله حلبیان^۳، مهدی عدالتی^۴، مهشید محمدی پور^۵، پژمان حامدی اصل^۱،
ناصر امیری زاده^۶، مهریار حبیبی رودکنار^۷

چکیده

سابقه و هدف

امروزه استفاده از فاکتورهای رشد به صورت ژل پلاکتی، در ترمیم هر چه سریع‌تر زخم‌ها، رو به افزایش می‌باشد. هدف از مطالعه بررسی امکان استفاده از پلاکت‌های کهنه به عنوان منبع اصلی برای تهیه ژل پلاکتی و هم چنین جایگزین مکمل‌هایی مثل FCS و FBS در محیط کشت بود.

مواد و روش‌ها

در یک مطالعه تجربی پلاکت اهداکنندگان پس از خونگیری توسط سانتریفوژ جداسازی شد. به منظور اثبات این فرضیه که ژل پلاکتی و عوامل رشد حاصل از آن در پلاکت‌های تاریخ گذشته توانایی تکثیر سلول‌های مختلف را دارا هستند، از پلاسمای تازه غنی از پلاکت و پلاکت‌های تاریخ گذشته با روش‌های مختلف، عوامل رشد پلاکتی تهیه و میزان فاکتورهای رشد و رشد سلول‌ها در محیط کشت توسط روش الایزا و MTT اندازه‌گیری شد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد که پلاکت‌های کهنه با کیفیتی مشابه با پلاکت‌های تازه می‌توانند در تهیه ژل پلاکتی مورد استفاده قرار گیرند، هم چنین میزان فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت‌های تازه و کهنه در روش تهیه ژل پلاکتی از تمام روش‌های مورد استفاده در تحقیق بیشتر و اثر پرولیفراتیو عوامل رشد حاصل از آن‌ها نیز روی کشت سلولی یکسان می‌باشد.

نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان داد میزان غلظت فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت‌های کهنه با مقادیر حاصل از پلاکت‌های تازه یکسان و اثرات فاکتورهای رشد حاصل از هر دو گروه بر میزان رشد سلولی به یک اندازه است. این امر نویدبخش استفاده از پلاکت‌های کهنه در راستای کاربردهای نوین می‌باشد.

کلمات کلیدی: پلاسمای غنی از پلاکت، عوامل رشد مشتق از پلاکت، رده سلولی

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۱/۱۲

تاریخ پذیرش: ۸۹/ ۴/۲۸

- ۱- کارشناس ارشد خون‌شناسی - مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
- ۲- متخصص آسیب‌شناسی - استادیار مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
- ۳- کارشناس ارشد زیست‌شناسی سلولی و مولکولی - مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
- ۴- کارشناس ارشد خون‌شناسی - مربی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
- ۵- کارشناس ارشد ژنتیک - مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
- ۶- PhD خون‌شناسی و بانک خون - استادیار مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
- ۷- مؤلف مسؤل: PhD بیوتکنولوژی - استادیار مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران - صندوق پستی: ۱۱۵۷-۱۴۶۶۵

مقدمه

خون و فرآورده‌های آن، در حمایت و مراقبت از بیماران نیازمند از اهمیت بالایی برخوردار هستند. اما محدودیت‌های موجود در تولید، تاریخ مصرف، خطر بیماری‌های منتقله از راه انتقال خون و هزینه‌های زیاد، نیاز به نظارت و مدیریت مناسب در استفاده از این محصولات را الزامی می‌کند.

یکی از این فرآورده‌های مهم، پلاکت‌ها می‌باشند که به دلیل محدودیت‌های موجود در تولید، نگهداری و تاریخ مصرف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند و ممکن است به دلیل کوتاه بودن تاریخ مصرف آن‌ها که حدود ۵ روز است، بدون استفاده از چرخه مصرف خارج شوند و از بین بروند (۱). امروزه استفاده از فاکتورهای رشد موجود در پلاکت (PDGF: AA, BB, AB)، (TGF: β_1, β_2)، (FGF-EGF) و (VEGF) در ترمیم هر چه سریع‌تر زخم‌ها مخصوصاً زخم‌های مزمن ایجاد شده در افراد دیابتیک که نیاز به ترمیم سریع‌تر زخم‌ها برای جلوگیری از ایجاد عفونت دارند و هم‌چنین برش‌های ایجاد شده از جراحی‌ها و یا شکستگی‌های استخوانی، به صورت ژل پلاکتی که از پلاسمای تازه غنی از پلاکت تهیه می‌شود، رو به افزایش است (۲-۵). هم‌چنین این عوامل در رشد و تکثیر سلول‌های مزانشیمی، استئوبلاستی و فیبروبلاستی نقش مؤثری دارند (۶-۹). بنابراین اگر بتوان این قضیه را در مورد پلاکت‌های تاریخ گذشته نیز به اثبات رساند، در آن صورت می‌توان از پلاکت‌های تاریخ گذشته در تهیه ژل پلاکتی به منظور ترمیم زخم‌ها و شکستگی‌ها و از فاکتورهای رشد جهت جایگزین کردن در محیط‌های کشت سلولی به جای مکمل‌هایی مثل FCS و FBS که هزینه زیادی دارند، استفاده کرد (۱۰-۱۴، ۲).

مدت زمانی که از پلاکت‌ها در بالین بیمار به عنوان تصحیح‌کننده تعداد یا عمل پلاکتی در ترومبوسیتوپنی استفاده می‌شود، دارای محدودیت حدود ۵ روز است. پلاکت‌های تاریخ گذشته استفاده بالینی ندارند. اگر چه نیمه عمر هموستاتیک پلاکت‌ها کوتاه است ولی به نظر می‌رسد که عوامل رشد خود را مدت زمان طولانی حفظ می‌کنند (۱).

مهم‌ترین هدف این مطالعه استفاده از پلاکت‌های تاریخ گذشته در تهیه ژل پلاکتی و بررسی تاثیر فاکتورهای رشد آزاد شده از آن‌ها بر روی رشد و تکثیر رده‌های مختلف سلولی بود. در این تحقیق از سه رده سلولی فیبروبلاست (سلول اصلی در بهبود زخم)، سلول CHO (China Hamster Ovary) به عنوان سلول یوکاریوت جهت بیان پروتئین‌های نو ترکیب و سلول بنیادی مزانشیمال (به علت کاربرد متعدد از جمله پیوند و سلول درمانی)، استفاده شد (۲۰-۱۵). هم‌چنین یکی از اهداف مطالعه اخیر، کاربرد فاکتورهای مشتق از لیز پلاکت‌های کهنه به عنوان فاکتورهای جایگزین FCS و FBS می‌باشد. توجه اقتصادی و فقدان خطر ناشی از برخی بیماری‌ها از جمله جنون گاوی، از مزیت‌های جایگزینی FBS و FCS با فرآورده‌های پلاکتی برای رشد و تکثیر سلول‌ها است. تکثیر سلول‌ها تحت تاثیر عوامل رشد آزاد شده از پلاکت‌های تاریخ گذشته، بررسی میزان تاثیر گذاری عوامل رشد پلاکتی روی انواع رده‌های سلولی و استفاده از پلاکت‌های تاریخ گذشته در تهیه ژل پلاکتی، از اهداف دیگر این تحقیق به شمار می‌رود.

مواد و روش‌ها

مطالعه انجام شده از نوع تجربی بود و نمونه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شدند. به منظور تحلیل داده‌ها، از آزمون آماری ANOVA استفاده شد. مقادیر $p \leq 0.05$ از لحاظ آماری معنی‌دار در نظر گرفته شد.

تهیه عوامل رشد پلاکتی:

به منظور انجام آزمایش‌ها ابتدا با استفاده از روش زیر پلاسمای غنی از پلاکت و ترومبین تهیه شد.

تهیه پلاسمای غنی از پلاکت (PRP):

۲۰ میلی‌لیتر نمونه خون سیتراته از ۱۵ اهداکننده سالم (عدم داشتن بیماری‌های خونی و پلاکتی، عفونت ویرال و عدم مصرف داروهای ضد التهابی) تهیه شد. نمونه‌ها با دور $300 \times g$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ (اپندورف،

روش‌های تهیه فاکتورهای رشد پلاکتی

ژل پلاکتی (روش ۱ و ۲):

مطابق با روش‌های ذکر شده در مرحله تهیه عوامل رشد پلاکتی، پلاسما غنی از پلاکت و ترومبین تهیه شد. به منظور تهیه ژل پلاکتی، برای هر نمونه در ۲ لوله فالكون ۱۵ ml (Nunc، دانمارک) یک لوله پلاکت تازه و یک لوله پلاکت کهنه، ۳ میلی لیتر پلاسما غنی از پلاکت با ۱ میلی لیتر ترومبین و ۱/۵ میلی لیتر کلسیم گلوکونات (مینو، ایران) مخلوط و نمونه‌ها به مدت ۱ ساعت (روش ۱) و ۶ ساعت (روش ۲) در دمای ۳۷ °C انکوبه گردیدند. سپس، نمونه‌ها با دور $g \times 1800$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ (اپندورف، آلمان) شدند و محلول رویی (عوامل رشد آزاد شده از پلاکت) جدا و به لوله‌های جدید منتقل گردید. عوامل رشد پلاکتی حاصل از تمام نمونه‌ها از پلاکت‌های تازه با هم و پلاکت‌های کهنه نیز با هم مخلوط و نمونه‌های تهیه شده تا زمان مصرف در دمای ۸۰ °C - (Dairei، آمریکا) نگهداری شدند (۲۲، ۵).

انجماد - ذوب (روش ۳):

در این روش ۳ میلی لیتر از پلاسما غنی از پلاکت، هر نمونه در یک لوله فالكون ۱۵ ml (Nunc، دانمارک) (در یک لوله پلاکت‌های تازه و در لوله دیگر پلاکت‌های کهنه) به مدت ۱ ساعت در فریزر ۸۰ °C - منجمد شد. سپس پلاکت‌ها در دمای اتاق ذوب شدند (بدین ترتیب غشای پلاکت‌ها لیز شده و محتویات گرانول‌های آنها بیرون می‌ریزد). نمونه‌ها با دور $g \times 1800$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ (اپندورف، آلمان) شدند. محلول رویی از رسوب اجساد سلولی جدا گردید. محلول رویی تمام نمونه‌ها به صورت فاکتورهای رشد حاصل از پلاکت‌های تازه و کهنه با هم مخلوط شدند. نمونه‌های تهیه شده با استفاده از فیلترهای ۰/۲۲ میکرون (Orange scientific، کانادا) فیلتر شدند. نمونه‌های فیلتر شده به میکروتیوپ‌های استریل (اپندورف، آلمان) منتقل شدند. نمونه‌های تهیه شده تا زمان مصرف در دمای ۸۰ °C - نگهداری شدند.

آلمان) شدند و محلول رویی که حاوی پلاسما غنی از پلاکت بود، جدا و به لوله فالكون ۱۵ ml (Nunc، دانمارک) منتقل گردید. محلول مجدداً با دور $g \times 1800$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ شد. به منظور تغلیظ پلاکت‌ها، نیمی از پلاسما رویی خالی شد. رسوب پلاکتی تشکیل شده در پلاسما باقیمانده شناور و بدین ترتیب پلاسما غنی از پلاکت تهیه گردید.

نیمی از پلاسما غنی از پلاکت تهیه شده به منظور تهیه پلاکت‌های تاریخ گذشته و کهنه در انکوباتور شیکردار (آپتیم، ژاپن) در دمای ۲۲ درجه سانتی‌گراد به مدت ۹ روز نگهداری شد. عدم وجود آلودگی باکتریایی پلاسما با کشت میکروبی در محیط بلاد آگار و EMB (ائوزین متیل بلو = محیط کشت اختصاصی جهت تشخیص باکتری‌های گرم منفی) بررسی گردید. نیم دیگری از پلاسماهای تهیه شده (پلاکت‌های تازه) در همان روز مورد استفاده قرار گرفتند. برای تهیه فاکتورهای رشد پلاکتی از پلاکت‌های کهنه و تازه، از سه روش انتخابی استفاده شد.

تهیه ترومبین از پلاسما انسانی:

۱۰ میلی لیتر نمونه خون سیترا تهیه شد. به منظور جداسازی پلاسما، نمونه با دور $g \times 2000$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ شد. مایع رویی حاوی پلاسما بود. برای تهیه ترومبین، کلسیم گلوکونات ۱۰٪ (مینو، ایران) و پلاسما عاری از پلاکت جدا شده به نسبت ۱ به ۵ با یکدیگر مخلوط شده و به مدت ۳۰ دقیقه در دمای اتاق نگهداری شدند. پس از تشکیل لخته، نمونه با دور $g \times 2000$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ (اپندورف، آلمان) شد.

محلول رویی که حاوی ترومبین بود در لوله جداگانه جمع‌آوری شد. ترومبین تهیه شده با استفاده از فیلتر ۰/۲۲ میکرون (Orange scientific، کانادا) استریل شد. نمونه تهیه شده بعد از فیلتراسیون تا زمان مصرف در دمای ۸۰ °C - (Dairei، آمریکا) نگهداری شد. ترومبین تهیه شده در این مرحله در روش ۱ و ۲ آزمایش (ژل پلاکتی) مورد استفاده قرار گرفت (۲۱).

پنی سیلین (U/ml ۲۰۰۰۰۰۰ سیناژن، ایران) کشت داده شد. سلول‌های غیر چسبنده و سلول‌هایی که قادر به رشد در این محیط اختصاصی نبودند، با تعویض محیط حذف شدند. به مدت ۱۴ روز، هر ۴ روز یک بار محیط کشت سلول‌ها تعویض شد. بعد از گذشت این مدت، سلول‌های بنیادی مزانشیمال، ۸۰ درصد فلاسک را پوشاندند (۲۴، ۲۳).

تیمار سلول‌ها با عوامل رشد پلاکتی:

ابتدا ۷۰۰ سلول درون چاهک‌های پلیت ۹۶ خانه‌ای (سل استار، آلمان) کشت داده شد. سپس سه رده سلولی در حضور محیط‌های کشت فاقد سرم (کنترل منفی)، حاوی ۱۰٪ سرم FBS یا FCS (کنترل مثبت) و ۱۰٪ فاکتورهای رشد پلاکتی (نمونه‌های آزمایش) آماده شده با چهار روش ذکر شده در روش‌های تهیه ژل پلاکتی، تیمار شدند. به مدت ۷ روز، یک روز در میان محیط کشت تعویض گردید. تمام آزمایش‌ها برای هر یک از رده‌های سلولی به صورت سه تایی (تریپلیکیت) در چاهک‌های پلیت انجام و هر آزمایش دو بار تکرار شد.

اندازه‌گیری عوامل رشد آزاد شده از پلاکت‌ها:

میزان عوامل رشد $\text{TGF-}\beta$ ، FGF، EGF و PDGF-AB آزاد شده از پلاکت‌ها در زمان‌های مختلف با استفاده از روش الیزا و مطابق با دستورالعمل کیت (R&D system، آمریکا) اندازه‌گیری شد (۲۶، ۲۵).

بررسی میزان تکثیر سلول‌ها در حضور عوامل رشد آزاد شده از پلاکت‌ها:

میزان تکثیر سلول‌ها با استفاده از روش MTT-assay و توسط دستگاه الیزا ریدر (Labsystem Multiskan) در جذب نوری ۵۷۰ نانومتر (الیزا ریدر Labsystem Multiskan) مورد ارزیابی قرار گرفت. برای انجام MTT، محیط چاهک‌ها به طور کامل خالی و به هر چاهک ۱۸۰ میکرولیتر محیط کشت و ۲۰ میکرولیتر از محلول MTT ۵ mg/ml (۳-۵، ۴ دی متیل ترازولیوم بروماید) (سیگما، آلمان) افزوده شد. پلیت به مدت ۴

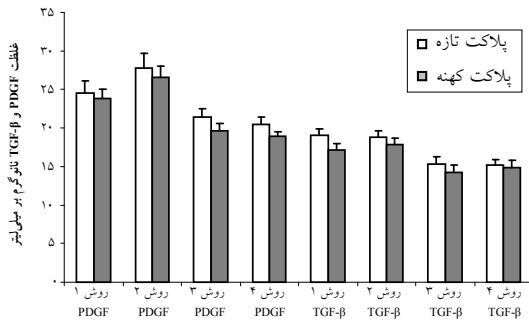
لیز پلاکت‌ها توسط محلول هیپوتونیک Triton X- ۱۰۰ (۵٪/روش ۴):

۵۰۰ میکرولیتر از محلول تریتون ۱۰۰-X (سیگما، آمریکا) در ۱۰ میلی‌لیتر آب مقطر استریل حل گردید. محلول حاصل به نسبت ۱ به ۹ با پلاسما غنی از پلاکت مخلوط و نمونه‌ها یک ساعت در دمای اتاق انکوبه شدند. محلول هیپوتونیک تریتون ۱۰۰-X باعث لیز غشای پلاکت‌ها شده و محتویات گرانول‌ها آزاد خواهد شد. سپس نمونه‌ها با دور $g \times 1800$ به مدت ۱۰ دقیقه سانتریفوژ شدند. محلول رویی تمام نمونه‌ها به صورت فاکتورهای رشد حاصل از پلاکت‌های تازه و کهنه با هم مخلوط، به میکروتیوپ‌های استریل (اپندورف، آلمان) منتقل و تا زمان مصرف در دمای $^{\circ}C -80$ نگهداری شدند.

کشت سلولی:

ذخیره رده‌های سلولی فیبروبلاست و CHO از بانک سلولی انستیتو پاستور ایران تهیه شد. پس از دفریز شدن، به هر ویال حاوی سلول‌های ذخیره، ۱ میلی‌لیتر محیط RPMI (سیگما، آمریکا) حاوی ۱۰٪ FBS و ۱٪ آنتی‌بیوتیک‌های استرپتومایسین (۲۰۰ mg/ml سیگما، آمریکا) و پنی‌سیلین (U/ml ۲۰۰۰۰۰۰ سیناژن، ایران) افزوده و به مدت ۱۰ دقیقه در دور $g \times 1700$ سانتریفوژ شدند. سپس محیط رویی خارج و رسوب سلولی در ۱ میلی‌لیتر محیط کشت فوق حل گردید. در نهایت سلول‌ها در فلاسک $cm^3 25$ حاوی ۵ میلی‌لیتر محیط RPMI (سیگما، آمریکا) شامل ۱۰٪ FBS و ۱٪ آنتی‌بیوتیک‌های استرپتومایسین (۲۰۰ mg/ml سیگما، آمریکا) و پنی‌سیلین (U/ml ۲۰۰۰۰۰۰ سیناژن، ایران) کشت داده شدند. سلول‌های بنیادی مزانشیمی از ۱۰ میلی‌لیتر نمونه مغز استخوان با کسب رضایت از اهداکنندگان سالم تهیه گردید. سلول‌های تک هسته‌ای با استفاده از گردادیانت غلظت جدا و در فلاسک $cm^3 25$ حاوی محیط DMEM Low Glucose (سیگما، آمریکا) شامل ۱۰٪ FBS (اینویترورژن، آمریکا) و ۱٪ آنتی‌بیوتیک‌های استرپتومایسین (۲۰۰ mg/ml سیگما، آمریکا) و

نانوگرم در میلی لیتر (روش دوم) می باشد که از نظر آماری به طور معنی داری نسبت به روش های دیگر بیشتر است ($p < 0.05$).

نمودار ۱: میزان غلظت فاکتورهای PDGF-AB و TGF-β آزاد شده از پلاکت های تهیه شده با روش های مختلف تهیه عصاره پلاکتی. چهار ستون دوتایی سمت چپ مربوط به میزان آزادسازی فاکتور PDGF و چهار ستون دوتایی سمت راست نشان دهنده میزان آزادسازی فاکتور TGF-β در چهار روش مختلف تهیه عوامل رشد پلاکتی است. اختلاف معنی داری بین غلظت فاکتورهای PDGF-AB و TGF-β آزاد شده از پلاکت های تازه و کهنه وجود ندارد. در روش دوم، بیشترین میزان آزادسازی فاکتورهای PDGF و TGF-β مشاهده می شود ($p < 0.05$).

اندازه گیری میزان فاکتور EGF و b-FGF:

با استفاده از کیت (Human EGF (R&D system) و b-FGF، سطح این فاکتورها در تمامی نمونه ها اندازه گیری شد (نمودارهای ۲ و ۳). بر خلاف میزان بالای فاکتور PDGF-AB و TGF-β، میزان این فاکتورها پایین و در حدود پیکوگرم در میلی لیتر است. بعد از دگرانولاسیون پلاکت ها و آزاد شدن فاکتورهای رشد موجود در گرانول های آلفا، میزان فاکتور EGF افزایش یافت. در طول دوره انکوباسیون تا ۶ ساعت میزان این فاکتور به تدریج افزایش می یابد، به طوری که بیشترین میزان این فاکتور در روش دوم (۶ ساعت انکوباسیون ژل پلاکتی) به میزان $6/1 \pm 890$ پیکوگرم در میلی لیتر رسید. اختلاف معنی داری بین ستون های تیره و روشن در هر روش از تهیه فاکتورهای رشد پلاکتی مشاهده نشد که نشان دهنده نزدیکی مقدار آزادسازی فاکتورهای رشد پلاکتی از پلاکت های تازه و کهنه بود ولی اختلاف معنی دار در نمودار روش دوم با سه

ساعت در انکوباتور 80°C (بیندر، آلمان) قرار داده شد. محیط از چاهک ها خارج شده و ۲۰۰ میکرولیتر DMSO (مرک، آلمان) به هر چاهک افزوده شد. به هر چاهک ۲۵ میکرولیتر بافر سورنسن گلایسین نیز اضافه شد.

یافته ها

اندازه گیری مقدار فاکتورهای رشد پلاکتی:

با استفاده از کیت های ایزای R&D system، میزان فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت ها سنجیده و جذب نوری نمونه ها در طول موج ۵۷۰-۵۴۰ نانومتر در دستگاه الیزا ریدر قرائت شد.

اندازه گیری میزان فاکتور PDGF-AB و TGF-β:

میزان عوامل رشد (Human TGF-β (R&D system) و Human/mouse PDGF-AB حاصل از نمونه های پلاکتی تهیه شده با روش های ۱-۴، با استفاده از روش الیزا اندازه گیری شد. داده های به دست آمده به صورت میانگین ارایه شدند. میزان حضور این دو عامل رشد در پلاسما و سوپرناتانت پلاکتی بالا بوده و در حدود نانوگرم در هر میلی لیتر می باشد.

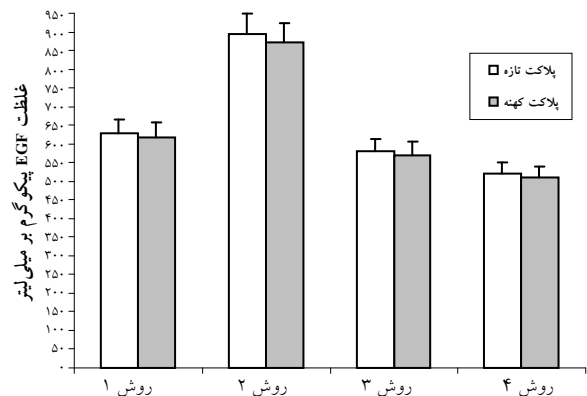
در نمودار ۱، چهار ستون دوتایی سمت چپ مربوط به PDGF-AB و چهار ستون دوتایی سمت راست مربوط به فاکتور TGF-β است. تفاوت معنی داری بین ستون های تیره و روشن در هر روش وجود ندارد که این یافته نشان دهنده نزدیک بودن مقدار فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت های تازه و کهنه می باشد. در بین ۴ روش استفاده شده، تفاوت معنی داری بین نمودارهای روش دوم با سه روش دیگر دیده می شود که بیان کننده میزان زیاد آزادسازی فاکتورهای رشد در روش دوم (شش ساعت پس از انکوباسیون ژل پلاکتی) می باشد. بالاترین میزان PDGF-AB مربوط به روش دوم تهیه ژل پلاکتی است که میزان آن $2/9 \pm 27/8$ نانوگرم در میلی لیتر می باشد و از نظر آماری به طور معنی داری نسبت به روش های دیگر بیشتر است ($p < 0.05$). در رابطه با فاکتور رشد TGF-β، بیشترین غلظت فاکتور رشد آزاد شده $1/98 \pm 18/8$

است (نمودار ۳). میزان b-FGF در روش دوم (۶ ساعت پس از انکوباسیون ژل پلاکتی) به میزان زیادی کاهش می‌یابد. علت این امر پایین بودن نیمه عمر این فاکتور می‌باشد (۲). تفاوت میزان فاکتور در این روش نسبت به روش اول از لحاظ آماری معنی‌دار بود ($p < 0/05$).

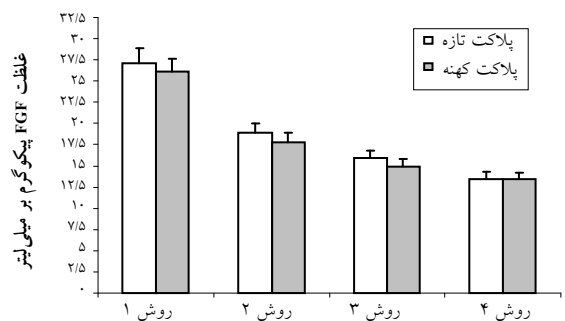
بررسی میزان تکثیر سلول‌ها در حضور فاکتورهای رشد پلاکتی:

با استفاده از روش MTT، تغییرات رشد سلول‌ها در محیط کشت DMEM و RPMI حاوی ۱۰٪ از فاکتورهای رشد رها شده از پلاکت‌ها در روش‌های مختلف تهیه عوامل رشد پلاکتی، در مقابل کنترل مثبت (FBS ۱۰٪) و کنترل منفی (محیط کشت فاقد ماده مغذی) پس از ۷ روز تعیین شد. بررسی میزان تکثیر سلول‌ها نشان‌دهنده افزایش تکثیر سلول‌ها در حضور تمامی فاکتورهای رشد بود. بیشترین میزان رشد سلول‌ها در محیط حاوی فاکتورهای آزاد شده از پلاکت در طی ۶ ساعت انکوباسیون مشاهده شد. میزان رشد سلول‌ها در این روش به طور معنی‌داری بیشتر از روش‌های دیگر و نزدیک به نمونه کنترل مثبت است. در تمام رده‌های سلولی، اختلاف معنی‌داری بین پلاکت‌های کهنه و تازه به لحاظ رشد سلولی دیده نشد. در رده سلولی فیبروبلاست، اختلاف معنی‌داری در روش ۱ و ۴ در مقایسه با FBS دیده شد، میزان جذب نوری همه سلول‌ها در حضور FBS در حدود $1/15 \pm 2/9$ بود. میزان جذب نوری خوانده شده در حضور پلاکت‌های تهیه شده از روش ۱ و ۴ به ترتیب $1/11 \pm 2/3$ و $1/07 \pm 2$ می‌باشد که در مقایسه با FBS، رشد کاهش یافته است ($p < 0/05$). در رده سلولی CHO، اختلاف معنی‌داری در روش‌های ۱، ۳ و ۴ پلاکت‌های کهنه و تازه در مقایسه با FBS ملاحظه شد. میزان جذب نوری خوانده شده در حضور پلاکت‌های تهیه شده از روش ۱، ۳ و ۴ به ترتیب $0/94 \pm 2/3$ ، $0/89 \pm 1/89$ و $0/80 \pm 1/9$ بود ($p < 0/05$). در مورد سلول بنیادی مزانشیمال، اختلاف معنی‌داری در روش ۳ و ۴ در مقایسه با FBS مشاهده شد ($p < 0/05$). هم چنین به محیط کشت سلول‌ها ری‌لاست جوشیده شده (۵ دقیقه در دمای ۹۵ درجه

روش دیگر مشاهده شد که بیان‌کننده میزان زیاد آزادسازی فاکتورهای رشد پلاکتی در این روش بود. در مجموع میزان EGF در این روش، نسبت به روش‌های دیگر به طور معنی‌داری بیشتر بود ($p < 0/05$).

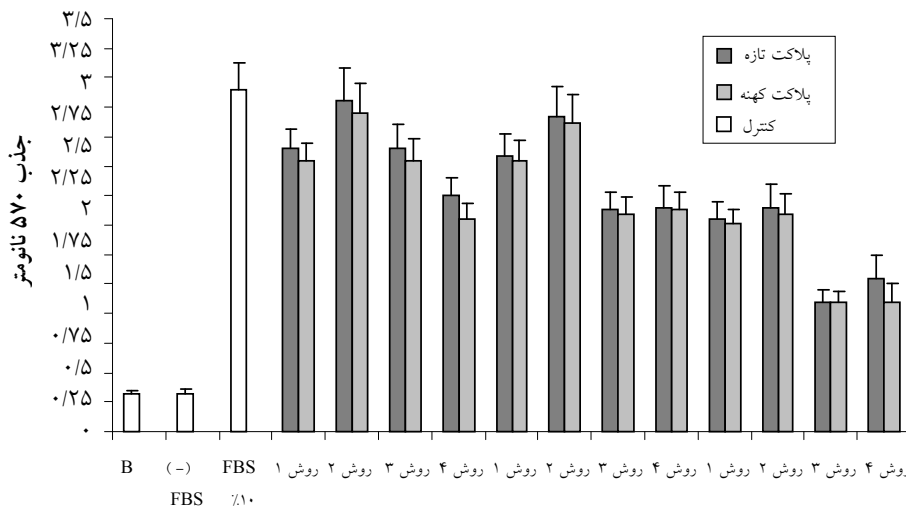

نمودار ۲: غلظت فاکتور EGF آزاد شده از پلاکت‌های تهیه شده با روش‌های مختلف تهیه عصاره پلاکتی. اختلاف معنی‌داری بین فاکتور EGF آزاد شده از پلاکت‌های تازه و کهنه وجود ندارد، اختلاف معنی‌داری بین روش‌های آزادسازی فاکتورهای رشد وجود دارد که در روش دوم بیشترین غلظت فاکتور EGF مشاهده می‌شود ($p < 0/05$).

نمودار ۳: میزان فاکتور b-FGF در روش‌های مختلف تهیه عوامل رشد پلاکتی. نمودار نشان می‌دهد که اختلاف معنی‌داری بین میزان فاکتور آزاد شده از پلاکت‌های تازه و کهنه وجود ندارد. اختلاف معنی‌داری بین روش‌های تهیه عوامل رشد پلاکتی دیده می‌شود که در روش اول بیشترین مقدار فاکتور b-FGF در محیط آزاد شده است. این بدان علت می‌باشد که نیمه عمر این فاکتور کم بوده و به مرور گذشت زمان از مقدار آن کم می‌شود ($p < 0/05$).

در رابطه با b-FGF، میزان این فاکتور نیز مانند فاکتور EGF پایین و در حد $2/2 \pm 27/2$ پیکوگرم در میلی‌لیتر

نمودار ۴: میزان رشد سلول‌های فیروبللاست، سلول بنیادی مزانشیمی و رده سلولی CHO. سه ستون سفید سمت چپ به ترتیب B=فاکتور رشد جوشیده، FBS (-) = محیط کشت فاقد FBS و FBS 10% = محیط کشت حاوی FBS 10% است. میزان رشد سلولی در اثر فاکتور رشد جوشیده و محیط کشت فاقد FBS به یک میزان بوده و نزدیک به صفر است. چهار ستون دوتایی اول مربوط به رده سلولی فیروبللاست، چهار ستون دوتایی وسط مربوط به رده سلولی CHO، چهار ستون دوتایی سمت راست مربوط به رده سلولی بنیادی مزانشیمی است. در تمامی رده‌های سلولی، اختلاف معنی‌داری بین میزان رشد سلول‌ها در حضور فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت‌های کهنه و تازه دیده نشد. در مورد میزان رشد رده سلولی فیروبللاست، میزان رشد در حضور FBS 10% بیشتر از روش اول و چهارم تهیه پلاکت بود در حالی که میزان رشد در روش دوم خیلی نزدیک به میزان رشد در اثر FBS 10% می‌باشد. در رده سلولی CHO، اختلاف معنی‌دار در روش اول و سوم و چهارم. میزان رشد سلول‌ها در مقایسه با میزان رشد در اثر FBS 10% کمتر بود در حالی که میزان رشد در روش دوم خیلی نزدیک به میزان رشد در اثر FBS 10% بود. سلول‌های بنیادی مزانشیمی (چهار ستون دوتایی سمت راست) میزان رشد در اثر FBS 10% بیشتر از روش سوم و چهارم بود، در حالی که میزان رشد در روش اول و دوم بسیار نزدیک به میزان رشد در اثر FBS 10% می‌باشد (p < 0.05).

منجر به آزاد شدن حداکثر ذخایر فاکتورهای رشد مشتق از پلاکت‌ها شود. در این تحقیق برای این منظور، چهار روشی که در اکثر مقاله‌های مشابه از آن‌ها در تهیه فاکتورهای رشد پلاکتی استفاده شده بود، به کار گرفته شد (۲۶، ۲۷). روش‌های یک و دو استفاده از ترومبین انسانی و گلوکونات کلسیم با آنکوباسیون در زمان‌های یک و شش ساعته در ۳۷ °C با رطوبت ۹۵٪ و CO₂ ۵٪ بود. هدف از این روش این بود که بتوان پلاکت‌ها را با آگونیست‌های قوی مانند ترومبین در حضور کلسیم فعال کرد تا بدین طریق محتویات گرانول‌های پلاکتی به بیرون تراوش کند. روش سه مبتنی بر یک بار انجماد و ذوب پلاسمای غنی از پلاکت به ترتیب در دمای ۷۰ °C- و ۳۷ °C بود. هدف از روش فوق این بود که بتوان بدین طریق غشای پلاکت‌ها را از بین برده و محتویات گرانول‌ها به بیرون بریزد.

سانتی‌گراد) اضافه گردید که رشدی برابر با کنترل منفی دیده شد. سلول‌های کشت داده شده در حضور فاکتورهای رشد پلاکتی از نظر مورفولوژی تغییری نشان ندادند. لازم به ذکر است که میزان رشد سلول‌ها بر اساس جذب نوری (OD) بیان گردید. هر قدر تعداد سلول‌های موجود در چاهک‌های مورد آزمایش بیشتر باشد، میزان جذب بیشتر می‌گردد (نمودار ۴).

بحث

به منظور جلوگیری از هدر رفتن پلاکت‌های تاریخ گذشته و استفاده بهینه از آن‌ها، این مطالعه انجام شد. در این تحقیق فرض بر این بود که به دلیل سرشار بودن پلاکت‌های تاریخ گذشته از فاکتورهای رشد، هم چون پلاکت‌های تازه می‌توانند کاربردهای دیگری داشته باشند. اولین نکته قابل توجه، استفاده از روشی بود که بتواند

(یکی از موارد کاربرد ژل پلاکتی) دلیل استفاده از MSCs در این تحقیق بود. مارکس و همکاران در سال ۱۹۹۸، کانالیس و همکاران در سال ۱۹۸۹، کیلیان و همکاران در سال ۲۰۰۴، لیبرمن و همکاران در سال ۲۰۰۲، پیتنگر و همکاران در سال ۱۹۹۹ و جیانگ و همکاران در سال ۲۰۰۲ در مطالعه‌های خود از رده سلولی مزانشیمال استفاده کرده بودند (۳۲، ۳۱، ۹، ۸، ۴، ۲).

چون رده سلولی CHO به عنوان میزبان یوکاریوتی برای بیان پروتئین‌های نوترکیب، در حجم زیاد استفاده می‌شود، در این راستا نیاز به استفاده از یک جایگزین به جای سرم‌های حیوانی در محیط کشت به دلیل خطرات احتمالی بیماری vCJD و آلودگی باکتریال، میکوپلازما و وجود اندوتوکسین، بیماری‌های دیگر و انتقال این موارد به همراه پروتئین‌های نوترکیب به بدن بیماران و هم چنین ارزیابی اثر فاکتورهای رشد پلاکتی روی طیف وسیعی از سلول‌ها، دلیل استفاده از رده سلولی CHO در این مطالعه بود. این اولین گزارش تاثیر فاکتورهای رشد مشتق از پلاکت‌ها روی رده سلولی CHO بود. جایپال در سال ۲۰۰۷، گاندور و همکاران در سال ۱۹۹۵ و همیلتون و همکاران در سال ۱۹۷۷ در مطالعه‌های خود از فاکتورهای رشد نوترکیب روی رده سلولی CHO استفاده کردند (۲۰، ۱۷، ۱۶).

جوهانسون و همکاران در سال ۲۰۰۳ به بررسی جایگزینی عصاره پلاکتی به جای FBS در محیط کشت سلولی پرداختند. آن‌ها در این مطالعه از رده‌های سلولی مختلف مثل میلوماها، هیبریدوماها، فیبروبلاست‌ها و سلول‌های اپی‌تلیال استفاده کردند (۳۰). هم چنین مارتینیو و همکاران در سال ۲۰۰۴ از سرم انسانی گروه خونی AB و هم چنین PRP فعال شده با ترومبین در محیط کشت سلولی، روی رده سلولی مزانشیمال به عنوان جایگزینی برای FCS استفاده نمودند (۲۸).

در این تحقیق از رقت ۱۰٪ عصاره پلاکتی در محیط کشت سلولی برای تکثیر رده‌های مختلف سلولی استفاده شد و دلیل این امر اثر وابسته به دوز بودن میزان مکمل‌های رشد تجاری مثل FBS و FCS در محیط کشت سلولی و تاثیر زیاد در این رقت (۱۰٪) روی رشد سلول‌ها

روش چهارم مبتنی بر تخریب غشای پلاکت‌ها در محلول هیپوتونیک ۰/۵ درصد تریتون X-۱۰۰ بود. در این روش نیز همانند روش سوم هدف تحت تاثیر قرار دادن غشای پلاکت‌ها به منظور آزادسازی فاکتورهای رشد آن‌ها بود.

در اندازه‌گیری مقدار فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت‌ها به روش الایزا، روش دوم مؤثرترین و بهینه‌ترین روش شناخته شد. دلیل احتمالی این یافته آن است که پلاکت‌ها زمان بیشتری برای واکنش بین گیرنده‌های غشای پلاکت و آگونیست‌هایی مثل ترومبین داشته‌اند ولی با گذشت زمان طولانی، از میزان فاکتورهای رشد به آهستگی کاسته می‌شود (۲۸). مشابه مطالعه اخیر، مارتینیو و همکاران در سال ۲۰۰۴ با استفاده از روش تهیه ژل پلاکتی با دوره انکوباسیون شش ساعته (روش دوم) بیشترین میزان فاکتورهای رشد مشتق از پلاکت‌ها را به دست آوردند.

لازم به ذکر است فاکتور رشد b-FGF، میزان کمتری در روش دوم داشت. دلیل این امر، نیمه عمر پایین آن می‌باشد به طوری که در روش ۱، میزان آن بیشتر بوده است. مشابه این یافته، در تحقیقات مارتینیو و همکاران نیز گزارش شده است (۲۸).

در این تحقیق، اثر رشد فاکتورهای رشد مشتق از پلاکت‌های تازه و کهنه بر روی سه رده سلولی مطالعه شد. این سلول‌ها عبارت بودند از: رده سلولی فیبروبلاست، CHO و سلول بنیادی مزانشیمال.

یکی از مهم‌ترین کاربردهای پلاکت‌ها، تهیه ژل پلاکتی است و ژل پلاکتی هم کاربرد عمده‌ای در ترمیم زخم‌ها دارد و در این فرآیند، فیبروبلاست نقش عمده‌ای ایفا می‌کند. به همین دلیل، از رده سلولی فیبروبلاست استفاده شد. لیو و همکاران در سال ۲۰۰۲، جوهانسون و همکاران در سال ۲۰۰۳، مارکس و همکاران در سال ۱۹۹۸، دوست و همکاران در سال ۲۰۰۵ و اسلاتر و همکاران در سال ۲۰۰۶ در مطالعه‌های خود از رده سلولی فیبروبلاست استفاده کردند (۳۰، ۲۹، ۱۴، ۱۱، ۲). قابلیت تبدیل سلول‌های MSC به سلول‌های استئوبلاست که به نوبه خود نقش عمده‌ای در ترمیم شکستگی‌ها دارند،

فاکتورهای رشد آزاد شده از پلاکت‌های کهنه با مقادیر حاصله از پلاکت‌های تازه یکسان و اثرات فاکتورهای رشد حاصل از هر دو گروه بر میزان رشد سلولی به یک اندازه بوده است و این امر نویدبخش استفاده از پلاکت‌های کهنه در راستای کاربردهای نوین می‌باشد. مکانیسم عملکرد فاکتورهای مشتق از پلاکت‌ها بر روی تکثیر سلولی و عوامل اصلی القای تکثیر، مستلزم مطالعه‌های تکمیلی در آینده است.

تشکر و قدردانی

این پژوهش با حمایت مالی مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران انجام شده است. بدین وسیله نویسندگان مقاله از همکاری اهداکنندگان خون جهت جمع‌آوری پلاکت‌ها تشکر و قدردانی می‌نمایند.

بود. بنابراین در محیط کشت سلولی، از رقت ۱۰٪ عصاره پلاکتی استفاده شد. لیو و همکاران در سال ۲۰۰۲، مارکس و همکاران در سال ۱۹۹۸، اسلاتر و همکاران در سال ۲۰۰۶، دوست و همکاران در سال ۲۰۰۵، میرابت و همکاران در سال ۲۰۰۸ و چان و همکاران در سال ۲۰۰۲ در تحقیقات خود از درصدهای مختلف فاکتورهای رشد پلاکتی و مکمل‌های تجاری در محیط کشت سلولی استفاده نموده و اثر وابسته به دوز بودن آن را به اثبات رسانده‌اند (۳۳، ۲۹، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۲). اسلاتر و همکاران در سال ۲۰۰۶ و دوست و همکاران در سال ۲۰۰۵ پلاکت‌های کهنه را در مطالعه‌های خود به کار بردند و فاکتورهای رشد آزاد شده از آن‌ها را با فاکتورهای رشد پلاکت‌های تازه مقایسه نمودند (۱۴، ۱۱).

نتیجه‌گیری

در این مطالعه نشان داده شد که میزان غلظت

References :

- 1- Questions and Answers About Blood Management. Committee on Transfusion Medicine of the American Society of Anesthesiologists. 4th ed. 2006-2007.
- 2- Marx RE, Carlson ER, Eichstaedt RM, Schimmele SR, Strauss JE, Goergeff KR, et al. Platelet-rich plasma: Growth factor enhancement for bone grafts. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endol* 1998; 85(6): 638-46.
- 3- Cordeiro MF. Beyond mitomycin: TGF-beta and Wound healing. *Prog Retinal Eye Res* 2002; 21: 75-89.
- 4- Lieberman JR, Daluiski A, Einhorn TA. The role of growth factors in repair of bone-biology and clinical applications. *J Bone Joint Surg-America* 2002; 84: 1032-44.
- 5- Anitua E, Andia I, Ardanza B. Autologous platelets as a source of proteins for healing and tissue regeneration. *Thromb Haemost* 2001; 91(1): 4-15.
- 6- Deuel TF, Huang JS. Platelet-derived growth factor. Structure, function, and roles in normal and transformed cells. *J Clin Invest* 1984; 74(3): 669-76.
- 7- Heldin CH, Westermark B. Mechanism of action and in vivo role of platelet-derived growth factor. *Physiology Revs* 1999; 79: 1283-316.
- 8- Canalis E. Insuline-like growth factor I mediates selective anabolic effects of parathyroid hormone in bone cultures. *J Clin Invest* 1989; 83: 60-5.
- 9- Kilian O, Flesch I, Wenisch S, Taborski B, Jork A, Schnettler R. Effects of platelet growth factors on human mesenchymal stem cells and human endothelial cells *in vitro*. *Eur J Med Res* 2004; 9: 337-44.
- 10- Chan RK, Liu P, Lew DH, Ibrahim SI, Srey R, Valeri CR. Expired Liquid Preserved Platelet Releasates Retain Proliferative Activity. *J Surg Res* 2005; 126(1): 55-8.
- 11- Doucet C, Ernou I, Zhang Y, Begot L, Holy X. Platelet lysates promote mesenchymal stem cell expansion: a safety substitute for animal serum in cell-based therapy applications. *J Cell Physiol* 2005; 205(2): 228-36.
- 12- Gaissmaier C, Fritz J, Krackhardt T, Flesch I, Aicher WK, Ashammakhi N. Effects of platelet growth factors on human mesenchymal stem cells and human endothelial cells *in vitro*. *Eur J Med Res* 2004; 9: 337-44.
- 13- Mirabet V, Solves P, Miñana MD, Encabo A, Carbonell-Uberos F, Blanquer A, et al. Human platelet lysate enhances the proliferation activity of cultured human fibroblast-like cells from different tissues. *Cell Tissue Bank* 2008; 9 (1): 1-10.
- 14- Slatter M. Platelet concentration increase growth of fetus osteoblasts *in vitro*. *JDR* 2006; 34: 68-74.
- 15- Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_hamster_ovary_cell.
- 16- Gandor C, Leist C, Fiechter A, Asselbergs FA. Amplification and expression of recombinant genes in serum-independent Chinese hamster ovary cell. *FEBS Lett* 1995; 377(3): 290-4.
- 17- Hamilton WG, Ham RG. Clonal growth of Chinese hamster cell lines in protein-free media. *In Vitro* 1977; 13 (9): 537-47.
- 18- Nakashima A, Hayashi N, Kaneko YS, Mori K, Egusa H, Nagatsu T, et al. Neurondifferentiation of bone marrow-derived stromal stem cells involves suppression of discordant phenotypes through gene silencing. *J Biol Chem* 2005; 280: 23691-7.

- 19- Xu W, Zhang X, Qian H, Zhu W, Sun X, Hu J. Mesenchymal stem cells from adult human bonemarrow differentiate into a cardiomyocyte phenotype *in vitro*. *Exp Biol Med (Maywood)* 2004; 229: 623-31.
- 20- JayaPal KP, Walschin F, Yap MG, Hu WS. Recombinant protein therapeutics from the CHO cells. *Eng prog* 2007; 103: 40-7.
- 21- Crovetti G, Martinelli G, Issi M, Barone M, Guizzardi M, Campanati B. Platelet gel for healing cutaneous chronic wounds. *Transfus Apher Sci* 2004; 30(2): 145-51.
- 22- Green DM, Klink B. Platelet gel as an intraoperatively procured platelet-based alternative to fibrin glue. *Plast Reconstruct Surg* 1998; 101(4): 1161-2.
- 23- Anitua E, Andia I, Ardanza B, Nurden P, Nurden AT. Autologous platelets as a source of proteins for healing and tissue regeneration. *Thromb Haemost* 2001; 91 (1): 4-15.
- 24- Kraus KH, Head CK. Mesenchymal stem cells and bone regeneration. *Vet Surg* 2006; 35: 232-42.
- 25- Leitner GC, Gruber R, Neumuller J. Platelet content and growth factor release in platelet rich plasma: a comparison of four different systems. *Vox sang* 2006; 91: 135-9.
- 26- Zimmermann R, Arnold D, Strasser E. Sample preparation technique and white cell content influence the detectable levels of growth factors in platelet concentrates. *Vox Sang* 2003; 85: 283-9.
- 27- Zagai U, Fredriksson K, Rennard SI. Platelet stimulates fibroblast-mediated contraction of collagen gels. *Respir Res* 2003; 17: 4-13.
- 28- Martineu I, Lacoste E, Gagnon G. Effects of calcium and thrombin on growth factor release from platelet concentrates: Kinetics and regulation of endothelial cell proliferation. *Biomaterial* 2004; 25: 4489-502.
- 29- Liu Y, Kalen A, Risto O, Wahlstrom O. Fibroblast proliferation due to exposure to a platelet concentrate *in vitro* is pH dependent. *Wound Repair Regen* 2002; 10(5): 336-40.
- 30- Johansson L, Klith J, Holmqvist O, Ohlsou S. platelet lysate: a replacement for fetal bovine serum in animal cell cultures. *Cytotechnology* 2003; 42: 67-74.
- 31- Pittenger MF, Mackay AM, Beck SC, Jaiswal RK, Douglas R, Mosca JD, *et al.* Multilineage potential of adult human mesenchymal stem cells. *Science* 1999; 284: 143-7.
- 32- Jiang Y, Jahagirdar BN, Reinhardt RL, Schwartz RE, Keene CD, Ortiz-Gonzalez XR, *et al.* Pluripotency of mesenchymal stem cells derived from adult marrow. *Nature* 2002, 418: 41-9.
- 33- Chan RK, Liu P, Lew DH, Ibrahim SI, Srey R, Valeri CR, *et al.* Expired Liquid Preserved Platelet Releasates Retain Proliferative Activity. *J Surg Res* 126(1): 55-8.

Original Article

Application of expired platelets in the preparation of platelet gel and study of proliferative effects of expired platelet derived growth factor on variety of cell lines

Yahyavi Y.¹, Teimuri H.¹, Amani M.¹, Halabian R.¹, Edalati M.², Mohammadipoor M.¹, Hamed Asl P.¹, Amirizadeh N.¹, Habibi Roudkenar M.¹

¹Research Center of Iranian Blood Transfusion Organization, Tehran, Iran

²Ardebil University of Medical Sciences, Ardebil, Iran

Abstract

Background and Objectives

There is growing evidence indicating that growth factors derived from platelets can be used in wound healing. This study aimed to investigate whether old platelets can be used as the main material for preparation of platelet gel and as substitute for FBS and FCS in cell culture medium.

Materials and Methods

In this experimental study, platelets were prepared from voluntary blood donors by centrifugation. To prove the hypothesis that the platelet gel and the growth factor derived from expired platelets are able to propagate different cells, platelet derived factors were prepared from both new and expired platelet-rich plasma. The concentration of platelet-derived growth factors was measured by ELISA and cell proliferation was measured by MTT assay.

Results

The results showed the high quality of platelet gel obtained from old platelets. Our results also revealed that old platelets released growth factors similar to those released by new platelets. The growth factors derived from old and new platelets had the same proliferation effects on MSC, CHO, and Fibroblast cell lines.

Conclusions

Old platelets released the same growth factors that new platelets did; this showed that old platelets as valuable constituents of blood are cost effective to be used.

Key words: Platelet-Rich Plasma, Platelet-Derived Growth Factor, Cell line

Sci J Iran Blood Transfus Org 2010; 7(3): 127-137

Received 1 Feb 2010

Accepted: 19 Jul 2010

Correspondence: Habibi Roudkenar M., PhD of Biotechnology. Assistant professor of Iranian Blood Transfusion Organization-Research Center. P.O.Box: 14665-1157, Tehran, Iran. Tel: (+9821)88601599; Fax: (+9821)88601599
E-mail: roudkenar@ibto.ir